

Jan Brůha i. 2

Jan BRŮHA, *Filozofické, náboženské a sociálně politické názory Karla Sabiny*, rigorózní práce, Praha 2012

Posudek práce pro rigorózní řízení

Sabinovské téma je v české historické i literární vědě tématem dodnes velmi živým a diskutovaným i v širokých společenských souvislostech. Jan Brůha si stanovil cíl, k němuž díky Sabinově bohatému literárnímu i novinářskému působení měl dostatek pramenů, a díky zájmu o Sabinovo místo v české vědecké literatuře i veřejném životě i dostatek starší i novější odborné (i populární) literatury. Pokusil se svým dílem vstoupit i do širší filozofické diskuse o Sabinově díle. Ujal se tedy velmi náročného úkolu, který vyžaduje jak historickou, literární, tak i filozofickou průpravu.

Svou práci rozdělil do čtyř oddílů. V Úvodu pojednal jak o dosavadní literatuře k tématu, tak o Sabinovi z hlediska jeho osobnosti, života a díla. Následující kapitole nazval *Filozofické a náboženské názory*, třetí pak *Společenské a politické názory. Obecné pohledy*. Ve čtvrté kapitole *Názory na sociálně politickou problematiku jednotlivých období* vnitřně chronologicky rozčlenil na léta před 1848, revoluci 1848/1849 a dobu po revoluci 1848/49. Práci neuzavírá samostatný závěr či shrnutí (to má suplovat doplněné resumé). Zařazen je ale soupis hlavních pramenů a literatury. Sabinovy vlastní práce měly být ovšem vyčleněny samostatně; jako soupis, nikoli v oddíle literatury.

Podstatou úvodních pasáží práce Jana Brůhy je rekapitulace stávajících názorů na Karla Sabinu (oceňují, že se autor snažil zachytit i nově vzniklé práce, např. Michala Charypara); podobným způsobem – tedy popisem a rekapitulací zachycuje i vlastní Sabinovy názory v klíčových partiích svého textu. Sám svůj přístup autor příznačně charakterizuje (s. 17): „Kvůli kontextu zde zmíním i něco z jinde uváděného a rozváděného i některé málo známé nebo neznámé údaje, i když jde třeba jen o zajímavý detail“. V takové metodě spatřuji jeden z hlavních problémů autorova pojetí. Vždyť např. Kosíkova charakteristika radikální demokracie, k níž je Sabina přiřazován, by si zasloužila vyložit v širším kontextu, v dobové podmíněnosti a otevřít tak toto téma pro další vlnu jistě podnětné interpretace. Rozbor by si zasloužila i jiná závažná témata. Výmluvné je v tomto směru např. jedno konkrétní shrnutí výkladu o Karlu Sabinovi v dosavadní literatuře na s. 14 (v tomto případě s odkazy na jednotlivá díla v poznámkách): „Historici jako Pfaff a již dříve Tobolka, Čejchan a Volf hovoří výstižně o vlivu francouzského socialismu na Sabinu. Pokud je toto obecné konstatování konkretizováno jménem Fouriera, pak s takto charakterizovaným vlivem nelze souhlasit.“

Za úskalí předložené práce považuje také nepřesnost terminologie. V práci toho typu, kterou Jan Brůha předložil, je potřeba pracovat s přesnými termíny, definovat pojmy, s nimiž pracuje (v tomto případě tedy připomenout, jak je vnímá objekt jeho zájmu – Karel Sabina či jak jsou uváděny v dobovém úzu, a jak je definuje sám autor na základě současné úrovně historiografického a filozofického výzkumu). Pro doložení uvádím jeden z příkladů: „Podporovatelem starého – jak už naznačuje ve své husitské tetralogii – podporovatel stávajícího, starého jsou lidé vzděláním i morálkou inferiorní, lůza ducha, k níž řadí třeba vysokou šlechtu. Patří k ní i lůza v obvyklém smyslu. Takováto lůza ducha je analogií později Sabinou užívaného termínu duchovního proletariátu. Na druhé straně staví zmiňovanou vědu, společnost, národy, pokud usilují o nové, o liberalismus.“ (s. 41).

Jan Brůha nastudoval sabinovskou literaturu i vlastní Sabinovo novinářské i literární dílo, ale už s těmito texty důkladně nepochoval, neanalyzoval je tedy, neinterpretoval, neprovedl mnohdy ani běžnou kritiku historického pramene. Některé informace by si vyžadovaly nejen podrobnější interpretaci, ale i doložení odkazem, konkrétní poznámkou.¹ Např. (s. 19): „Tylem byla kritizována zase Sabinova činnost v redakci Gross-Hoffingerova protislovanského Adleru. Sabina sám vzpomíná, že do něho přispěl v proslovanském duchu. Sabinou v Ost und West otištěná stat' Entgegnung (Odpověď) přinesla Sabinovi jeden z vícera úředních zákroků proti němu, jako třeba za Adler.“ Podnětná by byla např. v tomto jediném případě reflexe jak vzájemné česko-německé literární komunikace v předbřeznové době, tak i cenzurní systém v téže době. Obdobně např. s. 55: „Následujícího roku rázně odpověděl Sabina na jistý protičeský útok v časopise Ost und West. V něm propaguje naši i slovanskou literaturu podobně jako v jiných cizojazyčných periodikách. V zájmu politické osvěty naléhal na J. N. Neuberga, aby Muzeum resp. Matice vydaly některý vybraný spis s příslušnou tendencí.“ (Autor tady odkazuje na práci D. Štětínové, Rytíři země české, Praha 2001). Jan Brůha mnohé své poznatky ve své práci vlastně – bez vnitřní struktury – spíše vrství, např. (s. 27): „Později v době vyostřených sporů mezi staro- a mladočechy během pokusu o jejich překonání se uvažuje o prohlášení zrádcem národa Skrejšovského a Sladkovského. Národní zrádcování zesměšnil J. Hašek povídkou Zrádce národa v Chotěboři.“

¹ Toto je rys celé práce, odkazy jsou (kromě Úvodu) vlastně jen na Sabinovo dílo, ale už ne na další práce (např. Fričovy, Sladkovského, Vávry Haštalského, ale ani na A. Springra atd. atd. Autor pokud uvádí – spíše vzácně archivní dokumenty, závažné je to např. u jednotlivých policejních relací (s. 84) – pak na ně přesně také neodkazuje. Jednotlivé příklady tu není možné ani uvádět.

Další podobné příklady není třeba uvádět, může na ně být prostor v diskusi. Shrnuji tedy, že v práci postrádám odpověď na mnohé základní otázky, např.: Vyvíjely se v průběhu času Sabinovy (zejména náboženské a filozofické) názory? Pokud ano, tak v čem? I když třetí kapitola by díky svému členění slibovala podobný přístup, i tím, že autor svou práci neopatřil závěrečným shrnutím, potřebná pasáž chybí, resumé ji nahradit nemůže. Je rozdíl mezi tím, co Sabina psal ve svých beletristických dílech, v novinářské práci? Co psal česky čtoucímu publiku a co v době předbřeznové do německy vydávaných prací? Zvažoval tedy obecně Sabina strategicky, jakému publiku adresuje své názory? Bylo by potřeba, aby Jan Brůha zdůvodnil, když obsahově srovnává tento jeho typ tvorby s některými Sabinovými relacemi pro policii, proč se tak rozhodl a zda takové srovnání přináší nové zásadní poznatky. Chybí tu také potřebné propracovanější srovnání se Sabinovými názorovými (domácími i zahraničními) soupeřnými či protivníky, rozbor dobových diskusí či reflexí, které by pomohly mnohé zpřesnit a tak specifikovat Sabinovo místo jednak v dobovém vývoji české (vědecké) literatury a jednak v kontextu událostí, které Sabina ve svých textech reflektoval.

Jazyková a stylistická rovina: i po této stránce by bylo třeba mnohé zlepšit, kniha pravděpodobně – ke své škodě neprošla jazykovou redakcí. Uvedeno není ani, zda byla vědecky lektorována.

S politováním musím konstatovat, že práci Jana Brůhy, ačkoli si vysoce cením autorovy snahy ujmout se tak náročného tématu, jakým je zkoumání filozofických, náboženských a sociálně politických názorů Karla Sabiny, nemohu k rigoróznímu řízení doporučit.

V Praze 30. října 2013

A rectangular box containing a handwritten signature in cursive script at the top and a large, solid black redacted area below it.